

EXAMENUL NAȚIONAL PENTRU DEFINITIVARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR
14 iulie 2021

Probă scrisă

LIMBA ȘI LITERATURA MAGHIARĂ

Variantă 3

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de patru ore.

I. TÊTEL

(60 pont)

Olvassa el figyelmesen a következô szöveget, majd oldja meg a feladatokat!

Mindig csodálkoztam a regényhősökön, akik egy-egy bizonytalan, ködös pillanatukban nem tudják, hogy álmodnak vagy ébren vannak-e. Közönséges emberektől is gyakran hallani: azt hittem, álmodom. Vagy: csípjete meg, nem álmodom-e. Bennem legfőlebb álomban merült föl a gyanú, hogy nem álmodom-e. Ébren mindig tudtam, hogy ébren vagyok. Most is, hogy Sanyi mozdulatlanul feküdt a kislámpa fényében, csak egy rövid pillanatra bukott föl bennem a remény, hogy nem, ez talán csak álom: a másikon már láttam, hogy nem az. Pedig ami történt, igazán olyan volt, mint ami álmában szokott az emberrel történni. Öt perccel előbb még ott hallgattunk egymás mellett a sötétben. Aztán Sanyi támadása, a dulakodás a párnával... Különösen az a hirtelen gyöngülés a párna másik oldalán: ez vallott álomra. Álmában történik meg az emberrel, hogy tornaversenyen vagy más ilyen helyen ugrania kell; nekifut, a levegőben van, s egyszer csak azt érzi, hogy a levegő nem áll ellen neki; ugrásának a lendülete túlvitte a négy, az öt, a tíz méteren, rég megdöntötte a világrekordot, egy titkolt vágy – a dicsőségé, a fölülkerekedése – eloldotta őt a lehetőségek láncáról, csodálatos világba került, amelyből már csak fölébredni lehet. Így szűnt meg az én kétségbeesett védekezésemmel szemben a Sanyi ereje, mely számomra a levegő ellenállásánál is biztosabb volt. Ha valaha okom volt kételkedni az ébrenlétemben, most volt az. De mondom: ez a kétely vagy remény csak egy másodpercig tartott. A következőkben az éberségem győzött meg az ébrenlétemről. Az a kínos figyelem, mellyel Sanyi első szavát lestem, ha lehet, még fokozódott a veszély tudatától. A holttestet mintha nem is a gyenge lámpa, hanem az agyamban kigyúló kínos éberség világította volna meg.

A következô kapkodó mozdulata a reménynek (azután, hogy én álmodom) az volt, hogy Sanyi csak elájult. Az lehetetlen, hogy egy ember ennyitől meghaljon. Mondják, hogy vannak hosszú ájulások, tetszhalottak a koporsóban felülnek, gyermekkoromban az erdész Kisújság-jában láttam is egy ilyen felült tetszhalottat a címlapon. De mialatt így reménykedtem, az a lélekjelenlét számadásokat is végzett. Orvosért kell futnom, mondta a fejemet betöltő világosság. Hadd lássa, hogy én szalajtottam érte. Ha meghalt, közben halt meg, míg érte voltak. Ha itt összezárkózom vele, tépelődtem rajta: még azt mondják, én öltem meg. Kifutottam a konyhába, s ráncigálni kezdtem a lányt a csíkos dunyha alatt. Csipás szemű, álomszuszék lány volt; amikor fölvettem, Sándorra gondoltam. Első álmában volt, sehogy sem akart észre térni. – Szaladj a Slenkai doktor úrhoz – ráztam a vállát, amikor végre fölállt. – Mondd meg neki, érted, hogy azonnal jöjjön... A tekintetes úr rosszul van. – A tekintetes úr? – nézett szét a lány, mint aki égő házban ébredt, s nem tudta, hogy bújjék a kabátomba, mert azt adtam rá felsőruha helyett. – Erre te, a kertnek – kiáltottam rá, mert a tornácnak szaladt. – De szaladj ám, azonnal jöjjön a doktor úr. – S meggyőződve, hogy lebukdácsolt a szérún, visszamentem a halotthoz.

(Németh László: *Iszony*. Részlet)

1. Azonosítsa az alábbi (tag)mondatokban az ige vonzatainak minősülő főnévi kifejezéseket az alábbi minta alapján! A hiányzó szerkezeteket az előzmények alapján azonosítsa!
Pl. Mondat: *A következőkben az éberségem győzött meg az ébrenlétemről.*
Ige: győzött meg (meggyőzött);
Vonzatok: 1. alanyi szerepű főnévi kifejezés: éberségem; 2. tárgyi szerepű főnévi kifejezés: engem; 3. határozói szerepű főnévi kifejezés: az ébrenlétemről
- 1) Mondat: *ugrásának a lendülete túlvitte a négy, az öt, a tíz méteren, (...)*
2) Mondat: *Így szűnt meg az én kétségbeesett védekezésémmel szemben a Sanyi*
3) Mondat: *A holttestet mintha nem is a gyenge lámpa, hanem az agyamban kigyúló kínos éberség világította volna meg.* 3 pont
2. Bizonyítsa mondatalkotással, hogy a *Sanyi támadása*, illetve a *dulakodás a párnával* szerkezetek kétféleképpen értelmezhetőek! 2 pont
3. Egészítse ki az alábbi mondatot egy olyan tagmondattal, amely alapján világossá válik a két tagmondat közötti összefüggés!
„csípjetelek meg, nem álmodom-e.” 4 pont
4. Milyen szerepe van a -nek ragnak az alábbi példákban!
1) a tetszhalottak felülnek
2) a következő kapkodó mozdulata a reménynek
3) a kertnek/tornácnak szaladt 3 pont
5. a. Mutassa be a mondatfajtaikat a hozzájuk tartozó modális alapértékekkel együtt!
Szempontok: mondatfajta felsorolása; szintaktikai és intonációs szerkezetük; szóállományuk és igei morfémaszerkezetük; modális alapértékeik 4 pont
b. Milyen modális jelentése van a *kell* szónak az alábbi mondatban?
Álmában történik meg az emberrel, hogy tornaversenyen vagy más ilyen helyen ugrania kell. 4 pont
6. Mutassa be a fenti részlet beszédhelyzetét! 5 pont
7. Értelmezze Kárász Nelli gondolatát:
„Álmában történik meg az emberrel, hogy tornaversenyen vagy más ilyen helyen ugrania kell; nekifut, a levegőben van, s egyszer csak azt érzi, hogy a levegő nem áll ellen neki; ugrásának a lendülete túlvitte a négy, az öt, a tíz méteren, rég megdöntötte a világrekordot, egy titkolt vágy – a dicsőségé, a fölülkerekedése – eloldotta őt a lehetőségek láncairól, csodálatos világba került, amelyből már csak fölébredni lehet.” 5 pont
8. A fenti regényrészletből kiindulva írjon értekezést körülbelül két oldal terjedelemben a következő címmel: *A valóság változatai a XX. századi regényben!* Értekezésében vegye figyelembe a következő szempontokat:
- a valóság és a valóságváltozatok szerepe a történetmondásban
 - a történetalakítás és időkezelés jellegzetességei
 - az alakteremtés jellegzetességei
 - az elbeszélői magatartás sajátosságai
- Az értekezés megfogalmazási módja külön elbírálásban részesül, melynek szempontjai a logikus gondolatmenet, szövegkohézió, helyes fogalom- és nyelvhasználat, helyesírás, valamint az értekezés tartalmi és formai jegyeinek betartása. A szövegalkotásban nem kell figyelembe venni a szempontok sorrendjét. A terjedelem nem befolyásolja a pontozást. 30 pont

II. TÉTEL (30 pont)

Szerkesszen egy a következő tantervi részletben említett kompetencia mérésére alkalmas mérőeszközt V. osztályos diákok számára!

„2. Írott szövegek értése és értelmezése

2.2. Különböző típusú nyomtatott és elektronikus szövegek értő/értelmező olvasása

- feleletválasztó, kiegészítő és feleletalkotó gyakorlatok az olvasási műveletek gyakorlására: explicit és implicit információk visszakeresése a szövegből; részletek társítása

nevekhez, helyszínekhez; szavak, kifejezések magyarázata; egyszerűbb ok-okozati összefüggések felismerése; átfogalmazás; önálló vélemény megfogalmazása stb.”

(Tantárgyi program. Magyar nyelv és irodalom (anyanyelv) V-VIII. osztály. OMEN 3393/28.02.2017)

Figyeljen a következő szempontokra:

a. A mérés típusának meghatározása (diagnosztikus, szummatív, formatív), a választott típushoz való igazodás	5 pont
b. A tevékenység bemutatása, melynek keretén belül a mérés történik (előzmények, célok, információk az osztályról, szervezési módok)	5 pont
c. A tétel és javítókulcs tartalmának és pontozásának összehangolása	5 pont
d. A tudományos ismeretek igényes alkalmazása	5 pont
e. A megadott tantervrészlethez való igazodás, helyes fogalomhasználat	5 pont
f. Kreatív megoldások	5 pont

A mérőeszköz tervezéséhez felhasználhatja az alábbi szöveget:

Drifter elindult a sakktábla felé. Nyugodt volt a sétány... Egyetlen barna hajú, copfos kislány közeledett biciklijén az úton. A kislány valahogy ismerős volt, Drifter hunyorogva nézte az egyre közeledő arcot.

– Hisz ez annak a nagyképű Félixnek a húga – állapította meg.

Félix és Drifter első osztálytól fogva ellenségesen viselkedett egymással. Félixet zavarta, hogy Drifter nem vesz részt az osztály életében, rendszeresen nem ír leckét, inkább számítógépen játszik vagy gördeszkán ugrál. Szánalmasnak tartotta lógó, cseppet sem divatos ruháit, vállát verdeső haját, ami gyakran a szemét is eltakarta. Ezzel szemben Drifter ki nem állhatta a jól tanuló és sportban is kiváló, jóképű, jól öltözött Félixet, aki nemcsak a fiúk, hanem a lányok között is népszerű volt. Drifter nagyképűségnek vélte Félix sikereit, és ha csak tehette, kerülte őt. Most is elfordította a tekintetét..., de a felé tekerő kislány hatalmasat esett a biciklivel. Drifter azonnal odarohant, de addigra a sétány túloldaláról megérkezett Félix is... Bella rémülten nézett egyik fiúról a másikra, aztán hirtelen ötlettől vezérelve a közelben ácsorgó emberekre mutatott.

– Nézzétek, az új osztálytársatok! Ott ül a sakktáblánál.

Félix és Drifter egyszerre fordult a sakkasztalok felé. Félix rögtön észrevette a játékba merült Almát, és elfintorodott. Nem kedvelte a lányt, hiába hallott már kiemelkedő sakkteljesítményéről. Magában felháborítónak tartotta, hogy sportolónak nevezik azt, aki órákon át egy asztal mellett üldögél, úgy tesz, mintha gondolkozna, és közben bábukat tologat. Amit ő a kosárcsapattal hetente végigcsinál, az az igazi edzés, futással, erősítéssel, dobógyakorlatokkal, meccsekkel.

Drifter először nem is Almát pillantotta meg, hanem a mögötte álló fekete ruhás alakot. A férfi tekintete szinte keresztülfúrta a szőke lányt, de aztán váratlanul felpillantott, és Drifter szemébe nézett. A fiúnak jeges rémület szaladt végig a gerincén, és a nagy meleg ellenére libabőrös lett az egész teste. Minden porcikája úgy érezte, Almát nagy veszély fenyegeti.

(Berg Judit: Alma. Részlet.)